Gabriela Pană Dindelegan

NOTE PE MARGINEA FLEXIUNII UNOR ÎMPRUMUTURI SUBSTANTIVALE RECENTE

1. INTRODUCERE

Pe baza materialului[1] din DOOM[3], mi-am propus să examinez câteva aspecte referitoare la flexiunea nominală a împrumuturilor celor mai recente. Metoda de cercetare este comparativă, realizându-se, pentru problemele examinate, comparația cu materialul înregistrat în ediția anterioară (DOOM[2]). Aspectele examinate privesc tendințele în evoluția flexiunii substantivelor celor mai recente, flexiune care, nefiind fixată complet, înregistrează mai direct caracteristicile şi mişcarea sistemului.

2. DESPRE PLURALUL SUBSTANTIVAL ÎN *-S*

Cercetări anterioare (Avram 1997: 17; Stoichițoiu-Ichim 2001, 2006, 2008) indică pătrunderea, mai ales în aspectele scrise ale limbii, a pluralului în *-s*, plural caracteristic limbilor romanice vestice[2], dar şi englezei. În acelaşi timp, lucrări anterioare (Pană Dindelegan 2009: 12) semnalează atitudinea de totală „respingere" a acestei desinențe, care, complet degramaticalizată, este încorporată ca final al radicalului substantival. Pentru marcarea pluralului se ataşează, suplimentar, una dintre desinențele tipic româneşti: *-i* sau *-uri*. Ca semn al „respingerii" lui *-s*, apare participarea lui la fenomenul de alternanță (/s/~/ş/), *-s* fiind asimilat finalei consonantice a radicalului (*bluejeans – bluejeanşi*[3]). Dacă pentru desinențele neologice de singular, pătrunderea unor formații substantivale cu mărci finale vocalice este curentă (vezi *infra, paparazzo,* 3.2.2), „toleranța" pentru pluralul în *-s* este totalmente zero. În cazul acestui *-s*, cercetările anterioare vorbesc de „dublă marcare" a pluralului sau de „plurale tautologice", formule mai

[1] În calitate de revizor al lucrării, am avut acces la întregul material al noii ediții DOOM[3], lucrare în curs de definitivare şi de publicare.

[2] Româna aparține grupului „estic" de limbi romanice, caracterizat prin desinențe vocalice pentru pluralul substantivelor (italiana, dalmata, româna; vezi Maiden 2016: 697–700).

[3] Forma *bluejeanşi* nu este înregistrată în lucrările normative DOOM[2–3], dar este prezentă în uz (în CoRoLa, de exemplu, apar 2 atestări).

LR, LXVIII, nr. 4, p. 541–549, Bucureşti, 2019

BDD-A31570 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:54 UTC)

puțin fericite, dat fiind faptul că atașarea desinențelor românești nu intervine decât în momentul „degramaticalizării" lui *-s* sau, altfel spus, în momentul ne(mai)recunoașterii lui ca marcă de plural.

Dintre lucrările normative, prima care înregistrează pătrunderea pluralelor în *-s* este DOOM[2], unde, în formații precum *chips – chipsuri*, *comics – comicsuri, cortesuri* (substantiv *plurale tantum*), *pampers – pamperşi, slops – slopsuri*, nu se recunoaşte *-s* ca marcă de plural, adăugându-se mărcile autohtone ale pluralului, fie desinența de masculin *-i,* fie cea de neutru *-uri* (vezi Pană Dindelegan 2009: 12).

Fenomenul continuă a fi înregistrat în DOOM[3], prin corectarea normei pentru formații precum: !*blues – blues-uri, !pampas – pampasuri,* în care mărcii de plural total degramaticalizate *-s* i se atașează *-uri.* Interesante sunt şi noile formații din DOOM[3] *break-news* şi *fake-news*, înregistrate, ca şi în engleză, ca *pluralia tantum.* În uzul românesc actual, însă, apar şi ca *break-news-uri* (o atestare în CoRoLa) şi *fake-news-uri* (3 atestări în CoRoLa), respectiv *fake-news-ul* (o atestare CoRoLa, o atestare TV), *break-news-ul* (o atestare CoRoLa), utilizări care evidențiază nerecunoaşterea lui *-s* ca marcă de plural. Interesante ca uz sunt şi noile împrumuturi *cookie* şi *peso,* primul înregistrat în DOOM[3] sub forma *cookie – cookies*, iar al doilea, cu forma variantă de plural *peso/pesos*, ambele acordând lui *-s* valoarea de marcă a pluralului. Şi în acest caz, uzul pune în circulație şi plurale precum *cookies-uri* (o atestare în CoRoLa)*, pesoşi* (20 de atestări în CoRoLa), relevante pentru degramaticalizarea lui *-s* şi atașarea mărcilor desinențiale autohtone *-uri* şi *-i.* Forma *pesoşi* amintește de mai vechiul *bluejeanşi*, ambele cu integrare şi adaptare totală la normele fonogramaticale românești, variația */s/~/ş/* indicând includerea mai vechii desinențe *-s* în radicalul substantivului, ca finală a acestuia.

Special este şi mai vechiul *deux-pièces – deux-pièces-uri,* unde desinența *-uri* se adaugă originarului franțuzesc *-s*, ca semn clar de degramaticalizare a acestuia. În acest caz, degramaticalizarea vizează numai aspectul grafic, căci, în pronunție, marca este inexistentă.

3. TRĂSĂTURI ALE ÎMPRUMUTURILOR SUBSTANTIVALE NOU PĂTRUNSE ÎN DOOM[3]

3.1. Finala vocalică a radicalului

Raportat[4] la DOOM[2], în DOOM[3], continuă creşterea numerică a clasei substantivelor neologice cu final de radical vocalic (vocală accentuată – tipul *sak<u>e</u>* – *sak<u>e</u>uri* sau neaccentuată – tipul *tsun<u>a</u>mi – tsun<u>a</u>miuri*).

[4] Pentru DOOM[2], vezi lista completă a formațiilor la Pană Dindelegan 2009: 20, 27–28; vezi şi Croitor 2009: 33–58.

BDD-A31570 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:54 UTC)

Noile situații, cu final vocalic, trebuie distinse de ceea ce apare în fondul vechi al limbii ca reprezentând o clasă de substantive feminine cu radical vocalic, întotdeauna accentuat şi realizat ca vocala *-a* sau ca diftongul *-ea*, cu *a* accentuat (tipurile *basma, cazma, pijama* şi *albăstrea, bidinea, telemea*). Cele două clase de substantive cu radical vocalic au avut un „parcurs" diferit, şi anume: subclasa *-a/-ea*, veche în limbă, a fost bogată şi productivă la un moment dat, atât numeric, cât şi ca „deschidere" la neologism[5], dar a ajuns, în faza actuală de limbă, neproductivă, cu „închidere"[6] totală față de neologism. Dimpotrivă, cea de a doua clasă este recentă, „deschisă" la tot felul de împrumuturi noi, în ciuda dificultăților de integrare fonomorfologică privind ataşarea clitică a desinenței de plural şi a articolului. Lucrările lexicografice şi normative recente atrag atenția asupra creşterii numerice a clasei de împrumuturi cu finală de radical vocalică (vezi *infra*, listă cu noi împrumuturi vocalice în DOOM[3]). Varietatea vocalică a finalei neologice este mare: *-o, -i, -e, -u, -a, -ö, -i/u*[7]. Ultimele două situații privesc cazuri cu final grafic diferit de finalul fonetic (vezi formații precum *pas-de-deux* [pa-dö-dö], *review* [ri-v̯iu̯]).

De remarcat ambiguitatea finalei *-a,* care acoperă următoarele situații: (i) *-a* din formații mai vechi, precum *basma, cazma,* aparținând radicalului; (ii) neologicul *-a* din tiparul flexionar invariabil (vezi *abaca, paella, papaya*), dificil de decis dacă aparține radicalului sau flectivului; (iii) tipul flexionar *-a – -e,* neautohtonizat încă total (vezi *infra*, 3.2.3, *bruschetta – bruschette*), a cărui segmentare conduce la interpretarea lui *-a* ca flectiv; (iv) articolul hotărât pentru feminine la singular, ataşat ca formă autohtonizată (vezi *şaorma*, în raport cu *şaormă*).

Analiza evidențiază faptul că împrumuturile cu radical vocalic pătrund cu aceeaşi uşurință atât în cazul unei finale neaccentuate, cât şi al uneia accentuate. Noile împrumuturi din DOOM[3] cu finală vocalică accentuată, indiferent de vocală, sunt destul de numeroase. La unele dintre ele, fără să fie cuvinte noi, s-a schimbat norma; vezi exemple[8] precum: *+ragu, +tiramisu*; *+quiproquo, !caro*; *!cinema*, *!lila; +galle, +pane*; *+safari, +pedigri*; *+pas-de-deux* [padödö], *+barbecue* [barbe-k'ü]).

Din punct de vedere diacronic, trebuie semnalată stoparea tendinței mai vechi de transpunere fonetică a finalelor accentuate printr-un diftong descendent, procedeu prin care, în întreaga perioadă a secolului al XX-lea, limba şi-a manifestat

[5] Vezi „deschiderea" față de împrumuturile greceşti şi turceşti, pe de o parte, şi față de cele franțuzeşti, pe de altă parte (Pană Dindelegan [2007] 2018: 185).

[6] Singurele cuvinte nou introduse în DOOM[3] aparținând acestei clase sunt *vuvuzea – vuvuzele, păcănele* (ultimul, ca *plurale tantum*), ambele cu statut periferic, cu utilizare de preferință în registrul argotic. În DOOM[3], două împrumuturi nou introduse *abaca* şi *mascara*, deşi terminate în *-a* accentuat, nu au şi formă pentru plural, neaparținând tiparului vechi *-a – -le*.

[7] Pentru perioada anterioară anului 2005, vezi descriere detaliată în Peev, Şerban 2005.

[8] Respectăm convențiile din DOOM[3], unde împrumuturile noi se notează cu semnul „+", precedând forma cuvântului, iar modificările de normă, cu semnul „!", aşezat tot înaintea cuvântului.

BDD-A31570 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:54 UTC)

„reacția” de respingere a tiparului cu finală vocalică. Tipul mai vechi reprezentat de împrumuturi provenind din franceză precum: *antreu̯* (< fr. fem. *entrée*), *dicteu̯* (< fr. fem. *dictée*), *dineu̯* (< fr. masc. *dîner*), *drajeu̯* (< fr. fem. *dragée*), *matineu̯* (< fr. fem. *matinée*), *panaceu̯* (< fr. fem. *panacée*), *panseu̯* (< fr. fem. *pensée*[9]), *piureu̯*[10] (< fr. fem. *purée*), *puseu̯* (< fr. fem. *poussée*), *şemineu̯* (< fr. fem. *cheminée*), *turneu̯* (< fr. fem. *tournée*), *varieteu̯* (< fr. fem. *variété*) etc., toate indicând schimbarea vocalei finale într-un diftong descendent (*-e>-eu̯*, *-o>-ou̯*), nu mai este preluat de împrumuturile recente din DOOM[3]. În schimb, pentru formații anterioare terminate în vocală (sau având o variantă vocalică), DOOM[3] indică o modificare generală de normă, extinzând forma cu finală diftongată (vezi *antihalou̯, chimonou̯, delcou̯, embargou̯, gabrou̯, halou̯*, care înlocuiesc mai vechile forme din DOOM[2] *antihalo, chimono/chimonou, delco/delcou, embargo, gabro/gabrou, halo/halou*).

Pentru ambele ediții ale lucrării normative (DOOM[2], DOOM[3]), interesantă este distingerea a câte două intrări de dicționar cu sensuri diferite, fiecare sens corespunzând la cele două modele fonetice de adaptare: radical vocalic vs radical terminat în diftong descendent; vezi *bolerou̯*$_1$ – *bolerouri* „vestă” vs *bolero*$_2$ – *bolerouri* „dans”; *rondou̯*$_1$ – *rondouri* „loc, manevră” vs *rondo*$_2$, fără plural, „compoziție muzicală”; *ferodou̯*$_1$ – *ferodouri* „piesă” vs *ferodo*$_2$, fără plural, „metalazbest”; *pateu̯*$_1$ – *pateuri* „produs de patiserie” vs *pate*$_2$, fără plural, „pastă de ficat/de carne”. În DOOM[3], apare şi un alt exemplu de acelaşi tip, anume: *jerseu̯*$_1$ – *jerseuri* „pulover” vs *jerse*$_2$, fără plural, „țesătură”. Interesantă, pentru limba română, este capacitatea de a folosi mijloace dintre cele mai neaşteptate în vederea diferențierii lexicale; în acest caz, diferențierea lexicală se realizează prin adaptare fonetică diferită a finalei de radical.

3.2. Încadrarea într-un anumit gen

3.2.1. Împrumuturile se încadrează de preferință la **neutru**, unde desinența de plural *-uri* oferă condiții fonetice de adaptare fonomorfologică facilă şi totală. Segmentarea neutrelor de acest tip duce la recunoaşterea opoziției desinențiale *Ø – uri* (*tsunami-Ø* vs *tsunami-uri*, *blog-Ø* vs *blog-uri*). Nu există nicio barieră fonetică în ataşarea lui *-uri,* de la radicali consonantici (*drift – drifturi*) la radicali vocalici (*tsunami-Ø* vs *tsunami-uri*), de la radicali monosilabici (*blog – bloguri, brand – branduri*), la radicali polisilabici (*handout – handouturi, hashtag – hashtaguri* sau la radicali compuşi, din două (*teledonuri*, *teambuildinguri*) sau chiar trei

[9] Din două substantive omonime franțuzeşti s-au creat în română substantive cu forme diferite: *pensée*$_1$ > rom. *pansea, pensée*$_2$ > rom. *panseu*, unul fiind inclus la feminine, iar celălalt, la neutre.

[10] Norma literară de pronunție şi de încadrare morfologică păstrează finala accentuată a etimonului (vezi recomandarea din DOOM[2–3] *piure*); aceeaşi normă de accentuare apare şi în uzul neliterar, unde, în locul finalei vocalice, se preferă pronunția cu diftong (*piureu̯*). Rar, în limbajul gastronomic actual, am înregistrat şi forma *piurea*.

BDD-A31570 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:54 UTC)

componente (*tête-à-tête-uri*); se ataşează şi în condiţiile în care un component al compusului, mai vechi în limbă, era prezent sub altă formă desinenţială (să se compare *playlisturi, to do listuri* cu *listă – liste*). Lipsa oricărei bariere fonetice în ataşarea desinenţei *-uri* se manifestă şi în compatibilitatea cu orice tip de finală de radical (consonantică sau vocalică; vezi şi *supra*). Astfel, se asociază cu orice vocală; vezi *o-+-uri* (*mottouri, pomelouri*), *u-+-uri* (*atuuri, haikuuri*), *a-+-uri* (*cinemauri, lilauri*), *i-+-uri* (*safariuri, selfie*[11]*-uri*), *e-+-uri* (*galleuri, frappeuri*), *ö-+-uri* (*pas-de-deux-uri* [padödö̲ur^{i}]), *i/u-+-uri* (*review-uri* [*rivĭu̲ur*^{i}]). Desinenţa *-uri* nu modifică accentuarea radicalului (*se̲lfie – se̲lfie-uri*, *atu̲ – atu̲uri, safari̲ – safari̲uri*). În această „toleranţă” fonetică stă probabil explicaţia marii productivităţi a desinenţei *-uri* la împrumuturi. Situaţia caracterizează întreaga epocă modernă (Brâncuş [1978] 2007; Pană Dindelegan 2009: 21–23; [2007] 2018: 187–189; Dragomirescu 2005) şi continuă să fie, şi pentru împrumuturile cele mai recente, desinenţa cea mai frecventă, indiferent de limba de origine a împrumutului (vezi, pentru DOOM^{3}, raportul: 120 de împrumuturi neutre în *-uri* nou introduse vs 40 de formaţii neutre în *-e*).

3.2.2. Alte împrumuturi, mai puţin numeroase, se încadrează la **masculin**, oferind condiţiile de interpretare a finalei vocalice drept desinenţă de singular intrând în opoziţie cu *-i* pentru plural (*paparazz-o* vs *paparazz-i*).

Cea mai mare parte dintre împrumuturile masculine noi se integrează după modelul tiparelor masculine autohtone (vezi, de exemplu, *bloggeri, brokeri, copywriteri, expaţi, hipsteri, hobbiţi, looseri, outsideri, preemptori, surferi, vloggeri* etc.), cu ajutorul desinenţei *-i*, realizate ca *-i* „şoptit, nonsilabic” [^{i}]. Câteva substantive, puţine numeric, preiau tiparul fonomorfologic al finalei realizate ca diftong descendent (vezi *bonsai* şi *sensei*), situaţii care, ca şi pentru exemplele vechi (tipurile *crai, tei*), prezintă sincretismul singular = plural.

Există însă şi împrumuturi, puţin numeroase, cu abatere de la norma autohtonă. Dacă un substantiv ca *straniero – stranieri*, circulând la un moment dat în limbă[12], a lăsat locul unei forme complet autohtonizate (vezi DOOM^{3}: *stranier – stanieri,* cu *-i* nonsilabic, şoptit), un substantiv precum *paparazzo – paparazzi* introduce în limbă o formă care modifică regulile autohtone ale selecţiei lui *-i* silabic. Potrivit regulii româneşti, selecţia lui *-i* silabic se face numai în condiţiile unei finale de radical *muta cum liquida* (*socru – socri, membru – membri, multiplu – multipli*; tiparul continuă a fi funcţional, după cum probează noul împrumut din DOOM^{3} *podiatru – podiatri*). Nu sunt multe exemple de tipul *paparazzi* [pa-pa-ra-ţi], dar forma s-a impus şi este susţinută şi de neologicele invariabile *culi, husky, paciuli, pecari, penny, tory* sau de formaţiile *pluralia tantum* precum *soffioni.* Este una dintre cele mai evidente modificări morfofonetice datorate împrumuturilor, constând în modificarea statutului fonetic al desinenţei *-i*, mai precis, realizarea silabică şi în alte condiţii contextuale decât cele vechi.

[11] Grafia „acoperă” pronunţia; în cazul în discuţie, radicalul se termină în *i-* [se̲l-fi].
[12] Vezi Pană Dindelegan 2009: 11.

BDD-A31570 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:54 UTC)

3.2.3. Alte împrumuturi se încadrează la **feminin**, unde regăsim tiparul feminin curent *ă – e* (*branulă* -e, buletă -e, bandană -e, dronă* -e, eşalotă -e, ghenă* -e, izoletă -e, langustină -e, libertă -e, macetă* -e, nucleotidă -e, orteză* -e, rapandulă -e , tanagretă -e, tiroliană* -e, transaminază* -e*)[13] şi, mai rar, tiparele *ă – Ø*[14] (*belugă – belugi*) şi *ie* (în hiat) *-i̯i̯*, ca diftong descendent (*liposucție – ții, paliație – ții*).

Interesante sunt două subclase de feminine cu finală vocalică, anume: *-a* la singular, dar plural în *-e* şi *-(i̯)a* la singular cu *-i̯i̯* la plural, ambele relevante pentru dinamica adaptării împrumuturilor sub presiunea sistemului.

Prima subclasă este reprezentată de situații ca: *anaconda – anaconde, bruschetta – bruschette, hacienda – haciende, ikebana – ikebane, lambada – lambade,* cu *-a* la singular*,* dar *-e* la plural. Sub presiunea sistemului, tiparul *-a – -e* este atras de tiparul preexistent *-ă – -e*. Primul semn al atracției îl constituie variația liberă pentru singular între *-a* şi *-ă* (vezi variantele din DOOM[3]: *addenda/adendă, coda/codă, leva/levă, pizza/pizză, salsa/salsă, şaorma/şaormă*); pasul următor îl constituie încadrarea cu forma desinențială autohtonă unică *-ă* (ceea ce s-a întâmplat cu *pumă*[15] şi *cobră*[16]). Mulțimea formelor cu *-a* la singular, fie cu identitatea singular = plural (*abaca, papaya*), fie, mai frecvent, numai cu formă pentru singular (*ayahuasca, ebola, gorgonzola, jojoba, ruccola, sunna, tequila*), întăreşte poziția în sistem a finalei străine *-a*.

A doua subclasă este atrasă de tiparul autohton *-ie – -ii.* Conform indicațiilor din DOOM[3], !*araucaria, cineraria, +foccacia, +passacaglia, !rickettsia, +trattoria* păstrează forma mai veche neologică de singular în *-a,* dar îşi formează pluralul în *-ii*, desinență care apare ca efect al „reconstrucției" mentale a unei forme de singular în *-ie* (*araucarie, cinerarie, passacaglie, reckettsie, trattorie*). De altfel, forme anterioare în *-(i)a* la singular au lăsat locul modelului regulat (vezi modificările de normă efectuate în DOOM[3] *acacia* (> *acacie – acacii*), *fucsia* (> *fucsie – fucsii*)*, tibia* (> *tibie – tibii*).

3.3. Forma de număr

Destul de numeroase împrumuturi apar ca **invariabile** (vezi: *+abaca, +daimio, +focaccia, +kamikaze, +karateka, mecena, +paella, +papaya, pecari, !penny, !peso*[17]*, quipu, sombrero, !tory*), semn al adaptării incomplete la sistemul morfologic românesc.

[13] Am notat cu asterisc cuvintele cu circulație mai veche, a căror consemnare în DOOM[3]este mai târzie.

[14] Desinența *-i* este încorporată în structura africatei *ğ*.

[15] În DOOM[2], se recomandau ambele forme *puma/pumă,* pentru ca în DOOM[3] să se indice ca normă doar *pumă*.

[16] Forma *cobră* este deja unic acceptată din DOOM[2].

[17] Pentru *penny* şi *peso,* DOOM[3] modifică norma, introducând, pentru plural, în afară de forma invariabilă, şi plurale etimologice: *pence* şi *pesos*.

BDD-A31570 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:54 UTC)

Altele, la fel de numeroase, apar numai cu formă de **singular**; unele au sens abstract, funcționând ca *singularia tantum* (*bullying, cleaning, clawbeck, infringement*); altele, dimpotrivă, sunt concrete, aparținând terminologiei gastronomice de import (*falafel, guacamole, gorgonzola, mascarpone, ricotta, ruccola, tequila, tofu* etc.), numelor de plante şi de arome exotice (*apio, chili, curcuma, jojoba, oregano, quinoa* etc.), al raselor canine (*chihuahua*), numelor de virusuri şi de maladii (*ebola*) etc. În cazul acestora din urmă, neindicarea unei forme de plural nu apare ca efect al semanticii care impune defectivitate, ci ca efect al dificultăților de adaptare fonomorfologică.

Pentru ambele categorii, atât substantivele invariabile, cât şi cele cu formă unică de singular, trebuie observat că sunt formații vocalice, cu predominanța finalei *-a*. Încercările de adaptare, mai vechi sau mai noi (vezi: *kamikaze – kamikazi,* înregistrat în Pană Dindelegan 2009: 8; *o mecenă* – cu atestare în CoRoLa; *o papaie,* înregistrat în Pană Dindelegan 2009: 18; *sombrero – sombrere,* în DLRLC; forma *curcum**ă*** cu 17 atestări în CoRoLa; formele *falafel**e*** şi *infringement**uri**,* cu câte o atestare în CoRoLa), au eşuat, nefiind preluate de limba standard. Exceptând formațiile neutre (vezi *supra,* 3.2.1), pentru masculine şi feminine, finalul vocalic continuă a constitui o barieră în procesul de adaptare.

3.4. Alomorfia

Încadrarea în sistemul fonomorfologic românesc este vizibilă la nivelul alomorfiei, în sensul că substantivele care primesc desinența *-i* suportă fenomenul de alternanță, încadrându-se în tiparele de alternanță cunoscute; vezi */t/~ /ț/* (*hobbit – hobbiți, ortodont – ortodonți*), /st/~ /şt/ (*lobbist - lobbişti*), /*d*/~/z/ (*bodyguard – bodyguarzi*), /g/~/ğ/ (*şiling – şilingi*), /ks/~/kş/ (*flox – flocşi*); alternanța mai veche /l/~ /Ø/ nu mai este funcțională (vezi +*pitbull – pitbulli, +trol – troli*). Sub efectul desinenței de plural *-e*, pentru neutre, apare alternanța vocalică /o/~/*oa*/ (*espress**o**r – espress**oa**re*). Ca şi în formațiile vechi ale limbii, *-uri* blochează producerea alternanțelor, astfel că, în aceleaşi condiții fonetice, sub efectul lui *-e,* radicalul prezintă alternanțe*,* în timp ce *-uri* păstrează radicalul invariant (să se compare: *interf**o**n – interf**oa**ne* vs *iPh**o**ne – iPh**o**nuri*).

4. CONCLUZII

Comparația celor două ediții ale lucrărilor normative (DOOM^3 vs DOOM^2) sub aspectul modului de integrare a împrumuturilor celor mai recente evidențiază următoarele aspecte:

– Deşi continuă creşterea numerică a pluralelor aşa-zise „tautologice”, rămâne puternică „respingerea” desinenței neologice *-s* pentru plural.

BDD-A31570 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:54 UTC)

– Continuă creşterea numerică a clasei împrumuturilor cu finală vocalică a radicalului.

– Presiunea sistemului determină „atracția" tiparelor neologice noi, atipice, spre tiparele autohtone bine fixate; în consecință, continuă variația flexionară înregistrată în DOOM[2].

– Selecția desinenței *-i* realizate ca *-i* silabic marchează o modificare fonoflexionară esențială, datorată împrumutului.

– Exceptând formațiile neutre, pentru masculine şi feminine, finalul vocalic al radicalului continuă a constitui o barieră în procesul de adaptare.

– Ansamblul trăsăturilor mai sus inventariate are ca efect creşterea numerică a zonelor flexionare de „impredictibilitate"[18].

SURSE

CoRoLa, *Corpus computațional de referință pentru limba română contemporană,* http://corola.racai.ro/
DOOM[1], *Dicționar ortografic, ortoepic şi morfologic,* Editura Academiei, 1982.
DOOM[2], *Dicționar ortografic, ortoepic şi morfologic,* Editura Univers Enciclopedic, 2005.
DOOM[3], *Dicționar ortografic, ortoepic şi morfologic,* Editura Univers Enciclopedic (în curs de publicare)

BIBLIOGRAFIE

Avram 1997 = Mioara Avram, *Gramatica pentru toți,* Bucureşti, Editura Humanitas.

Brâncuş [1978] 2007 = Grigore Brâncuş, „Pluralul neutrelor în româna actuală", în *Studii de istorie a limbii române*", Bucureşti, Editura Academiei Române, 26–36.

Croitor 2009 = Blanca Croitor, „Dinamica flexiunii substantivale, reflectată în DOOM[2]", în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 33–58.

Dragomirescu 2005 = Adina Dragomirescu, „Substantive neologice recente şi adaptarea lor morfosintactică", în *Studii şi cercetări lingvistice,* LV, 1–2, 113–123.

Ledgeway & Maiden 2016 = Adam Ledgeway & Martin Maiden (eds.), *The Oxford Guide to the Romance Languages*, Oxford, Oxford University Press.

Maiden 2016 = Martin Maiden, „Number", în Ledgeway & Maiden, 697–707.

Pană Dindelegan 2009 = Gabriela Pană Dindelegan „Trăsături flexionare ale substantivului în româna actuală", în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Dinamica limbii române actuale. Aspecte gramaticale şi discursive*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 3–32.

Pană Dindelegan [2007] 2018 = Gabriela Pană Dindelegan „Reflecții pe marginea a două tipare flexionare ale substantivului: (ea/a)Ø – LE vs u/Ø – -URI", în Gabriela Pană Dindelegan, *Dinamică şi variație. Studii de gramatică*, Bucureşti, Editura Academiei Române, 182–191.

Pană Dindelegan 2020 = Gabriela Pană Dindelegan, „Predictibilitate şi impredictibilitate în flexiunea nominală românească", în Gabriela Pană Dindelegan, *Dinamică şi variație. Studii de gramatică*, II, Bucureşti, Editura Academiei Române, 11–21.

[18] Pentru zone de „impredictibilitate", vezi Pană Dindelegan 2020.

BDD-A31570 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:54 UTC)

Peev 2005 = Şerban Peev, Luciana Peev, Felicia Şerban, „Clasificarea morfologică a substantivelor neologice terminate în vocală”, în *Studii şi cercetări lingvistice*, LV, 1–2, 199–206.
Stoichițoiu-Ichim 2001 = Adriana Stoichițoiu-Ichim, *Vocabularul limbii române. Dinamică, influențe, creativitate*, Bucureşti, Editura ALL.
Stoichițoiu-Ichim 2006 = Adriana Stoichițoiu-Ichim, *Aspecte ale influenței engleze în româna actuală*, Bucureşti, Universitatea din Bucureşti.
Stoichițoiu-Ichim 2008 = Adriana Stoichițoiu-Ichim, „Din nou despre anglicisme «la modă» în limbajul modei”, în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Limba română. Dinamica limbii, dinamica interpretării,* Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, 681–692.

SOME OBSERVATIONS ON THE INFLEXIONAL CHARACTERISTICS OF RECENT NOMINAL LOANWORDS

(Abstract)

In the present article, the author investigates the inflexional peculiarities of the most recent nominal loanwords, based on the data put forth by two normative dictionaries, DOOM^2 and DOOM^3. The main conclusion is that the analysis obtained for DOOM^2 stays valid for DOOM^3 as well. There are certain common features (such as the enrichment of the inventory of vowel-ending nominal formations as well as the enrichment of the inventory of invariable formations) which, on a long term, may influence the system of the Romanian nominal inflexion.

Cuvinte-cheie: româna actuală, împrumuturi recente, lucrări normative, trăsături flexionare, direcție de evoluție

Keywords: present-day Romanian, recent nominal loanwords, normative works, inflexional features, evolution path.

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti”
Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13
Facultatea de Litere, Universitatea din Bucureşti
Str. Edgar Quinet nr. 5–7
g_dindele@yahoo.com

BDD-A31570 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:55:54 UTC)